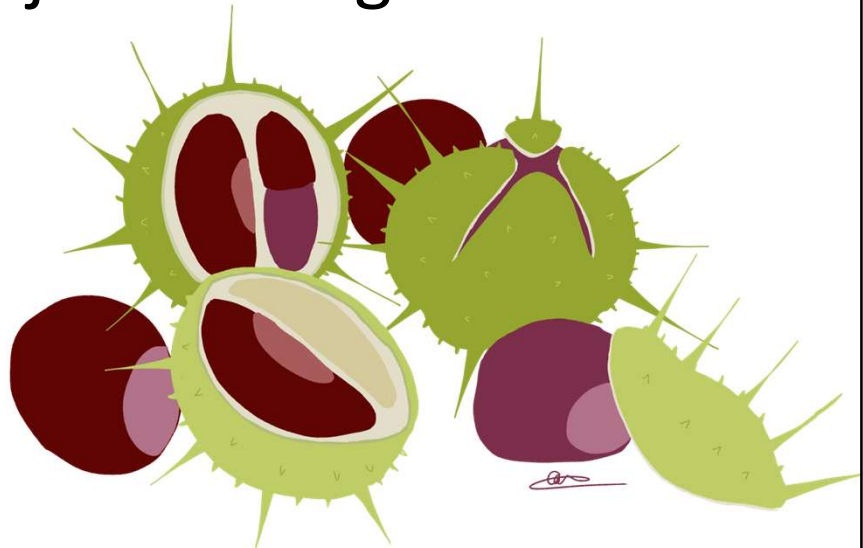

Lichamelijkheid- Dag 1

Petra Bolhuis

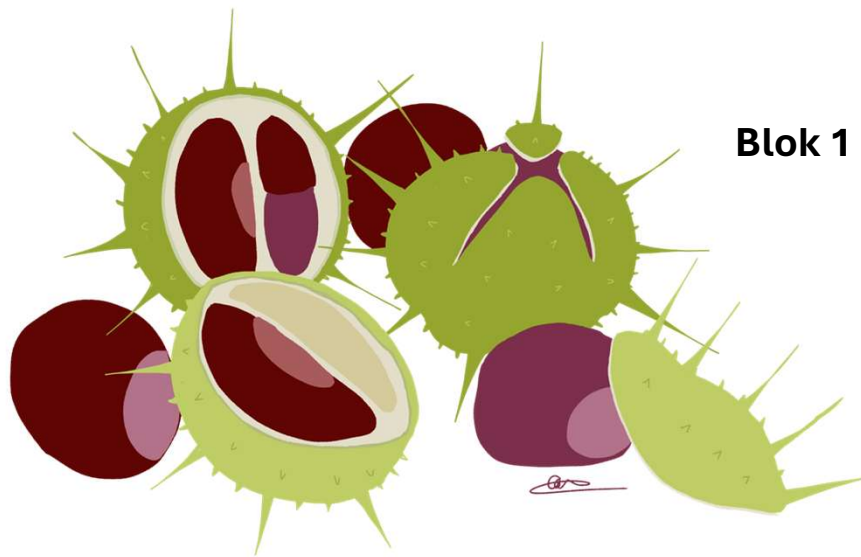
www.maieutiek.nl

2025

1

Blok 1

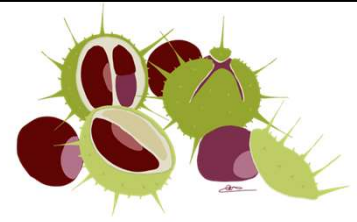

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

2

2

Inhoud

- Kennismaking.
- Uitleg over de opbouw van de cursus.
- Powerpoints, Boek, bonusmateriaal, eigen inbreng.
- Korte schets van wat de filosofie (niet) met het lichaam heeft.

Klassieke filosofie en christendom

- Mensen beginnen al vóór de klassieke filosofie na te denken over de lichaam-geest relatie. Ze ervaren verschillen tussen wat ze willen en wat ze doen of ervaren. Bijv: ik wil dapper strijden, maar ben bang. In eerste instantie worden deze ervaringen, evenals alle andere verschijnselen in de natuur, toegekend aan goden en demonen.
- Vervolgens gaan de mensen meer macht over de natuur krijgen door kennis en techniek. Dat geeft vrijheid van het noodlot en dat wordt het hoogste goed.
- Dan wil men ook vrijheid van de eigen gevoelens bereiken. Gevoelens ziet men als invloed vanuit de godenwereld. Maar evenals over de andere natuur, wil en kan men er stuur over krijgen.

Het lichaam na Plato

- De tweedeling lichaam- rede van Plato biedt de Grieken en Romeinen een omgang met het lichaam dat als doel had de vrijheid te laten toenemen. De wijze waarop veranderde in de loop van de tijd. De scholen hadden verschillende opvattingen: Denk aan het verschil tussen stoïcijnen en epicuristen:
- Stoïcijnen wilden door reflectie zo los mogelijk van het lichaam komen te staan. Dat wil zeggen dat ze nadachten over wat je in de hand had en wat niet. Aan het eerste deed je iets en het andere moest je stoïcijns leren ondergaan.
- Epicuristen daarentegen vonden dat je moest luisteren naar je lichaam en dat moest geven wat het vroeg. Echter niet meer dan dat. Maat houden en onverstoorbaarheid was ook hier het devies.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

5

5

Christendom

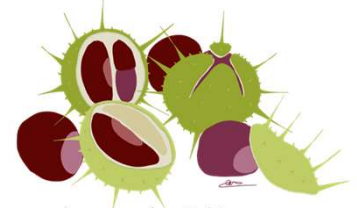
- Wanneer het christendom de heersende religie wordt, neemt het ook de filosofische scholen over. Waar meer mensen nu mee kunnen doen aan de vrijheid is die vrijheid niet meer van/in deze wereld.
- Het lichaam wordt een tijdelijke plaats waar de ziel of de rede woont, of zelfs in gevangen is.
- Het Platonisme kan evenals het stoïcisme een plek vinden in de christelijke opvattingen. Het epicurisme niet.
- Behalve de, door missie verbreide, christelijke opvattingen zijn er wereldwijd nog steeds grote invloeden van plaatselijke culturen en hun rituelen en religies.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

6

6

Plato en Descartes

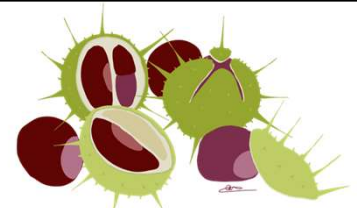
- Plato legt de basis voor een in het christendom uitgewerkte scheiding lichaam - geest/ziel/intellect.
 - Twee werelden theorie,
 - De zuivere idea en de wereld van de lichamelijke verlangens
- Descartes legt de scheiding lichaam-geest als basis onder het moderne denken.
 - Res extensa (uitgebreidheid)
 - Res cogitans (denken)

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

7

7

Slatman en het lichaam

- Slatman zelf afkomstig uit de zorg voor het fysieke lichaam en nu hoogleraar Medical and Health Humanities in Tilburg houdt zich bezig met lichamelijkheid in de wereld van vandaag de dag. (in kunst expressie en medische praktijken (zie achterflap boek)
- Wanneer we haar boek lezen zien we dat de geschiedenis onlosmakelijk verband houdt met onze zelfervaring in en met het lichaam. We zijn in de twee werelden theorie geboren en ook al zijn we toe aan nieuwe beelden het blijkt lastig om oude ideeën los te laten. Het zijn immers niet alleen theorieën, wij ervaren onszelf en anderen op die wijze en kunnen er niet buiten treden om een nieuwe taal uit te vinden. Slatman helpt ons op weg om nieuwe taal en nieuwe ervaringen te vinden tussen lichaam en geest.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

8

8

Koffie en theepauze 15 minuten

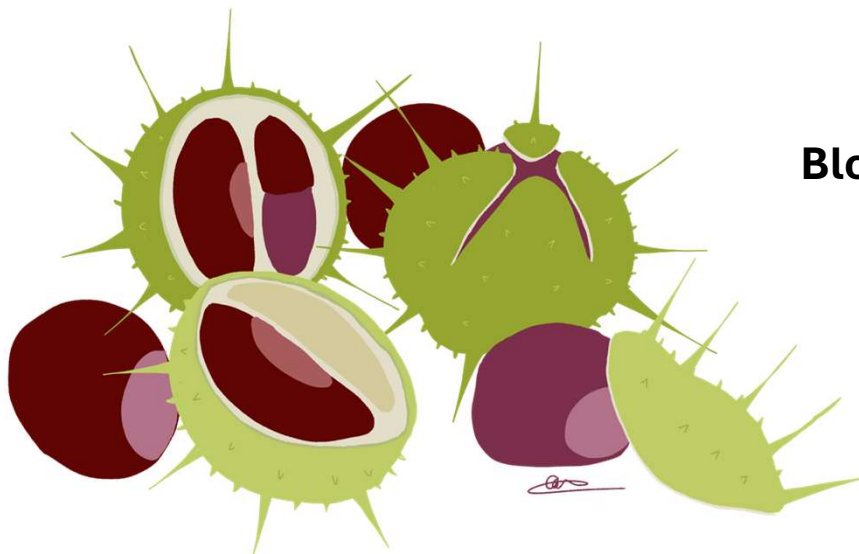

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

9

9

Blok 2

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

10

10

Het lichaam op de filosofische agenda

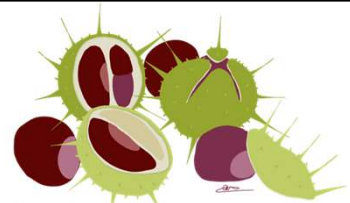
- Ook al seculariseerde de filosofie en was m.n. het Franse existentialisme na de tweede wereldoorlog sterk atheïstisch, de scheiding lichaam geest overleefde al deze veranderingen.
- Sartre, Heidegger en anderen zagen het emotioneel geraakt worden en het toegeven aan verlangens of angsten van je lichaam nog steeds als onvrijheid.
 - Het lichaam werd opgevat als het niet wezenlijke, want alleen de geest maakt vrijheid mogelijk.
 - De geest is menselijke geest. De mens moet zichzelf bevrijden van de oneigenlijkheid.
 - Het lichaam staat in een sociale wereld en moet zich daarvan bevrijden om de vrijheid en authenticiteit te herwinnen.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

11

11

De Beauvoir _Kritiek 1

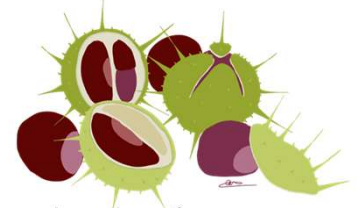
- De Beauvoir is de eerste die inziet dat dit niet kan. In het kader van ons onderwerp zoom ik in op de lichamelijke aspecten van haar kritiek:
- Emoties sturen ons en dat is gekoppeld aan het bestaan in een lichaam,
- Emoties brengen ons ook in relatie met anderen. Deze mensen willen ook hun vrijheid gestalte geven.
- Ons lichaam bepaalt de mate waarin wij onszelf vrij vorm kunnen laten aannemen. Het vrouwenlichaam heeft de positie van 'de ander' in onze werkelijkheid. De vrijheid van de Beauvoir is daarmee niet die van Sartre.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

12

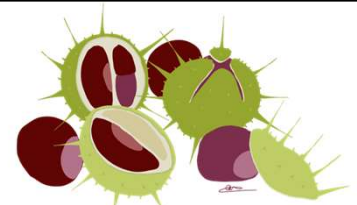
12

Foucault kritiek_2

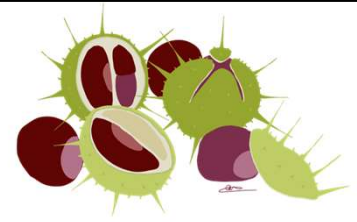
- Michel Foucault heeft een soortgelijke kritiek, die te maken heeft met zijn seksuele oriëntatie: hij is homoseksueel in het naoorlogse Frankrijk. Sartres vrijheid is daardoor voor hem onbereikbaar.
- Zijn reactie is niet het afwerpen van alle invloed van de omgeving. Dat is geen gebrek aan moed zoals Sartre zou zeggen. Foucault laat zien dat wij allemaal geproduceerde subjecten zijn: Iedereen is gevormd door en met anderen. De bouw en aanleg die ons lichamelijk bestaan kenmerken hebben ook een relatie met het *discours*.

Discours, wat is dat?

- Discours is niet hetzelfde als een verhaal of betoog. Dat suggereert namelijk dat we het zomaar zouden kunnen veranderen. Foucault laat juist zien dat de wereld waarin wij opgroeien en leven ons zodanig bepaalt dat wij daar nooit meer volledig buiten kunnen gaan staan.
- Het discours vormt ons. Het doet dat ook via de straten, gebouwen, wetenschapsmethoden, gewoonten, rituelen, waarden en normen. Dat alles verandert voortdurend en wij veranderen mee, maar ook tegenover het discours. We kunnen er echter nooit uittreden.
- Vrijheid is een speelse zorg voor het zelf, waarin ieder van ons ruimte zoekt om enerzijds om te gaan met het discours en anderzijds er zelf aan bij te dragen.

Fenomenologie en discours

- Fenomenologie = leer van de verschijnselen.
- Eerst werd gedacht in termen van objectiviteit. Die was te verkrijgen door de kern van een verschijnsel te vinden.
- Nu wordt een verschijnsel ook gezien als bepaald door onze menselijke positie, het discours en de ambivalentie.
- Rubens modellen en obesitasklinieken laten vrouwenlijven zien in een specifiek discours.
- Dat betekent niet dat we geen feiten meer kunnen beschrijven, maar we weten nu ook dat het altijd binnen een bepaald wetenschapsgebied valt en binnen een bepaald discours.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

15

15

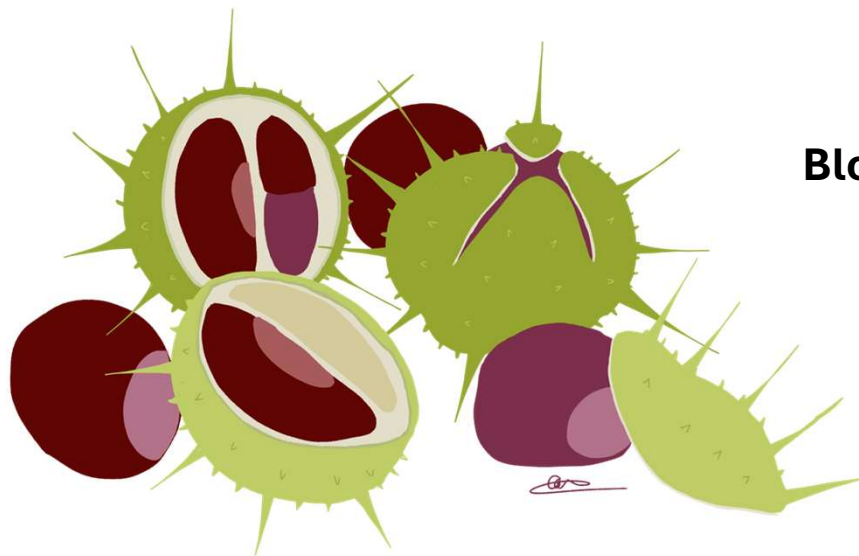
Lunch pauze 1200-13.00

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

16

16

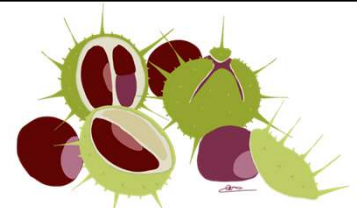
Blok 3

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

17

17

Gesprek

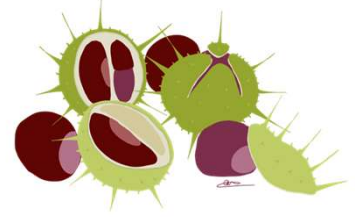
- Dialoog is geen debat waarbij je je eigen mening zo stevig mogelijk neerzet en geen discussie waarin je de ander probeert te overtuigen van jouw gelijk.
- We proberen met elkaar onze reflecties te delen om tot meer inzicht te komen.
- Luisteren en doorvragen als je het niet begrijpt en niet stoppen met luisteren als je iets bedenkt wat jij erover wilt gaan zeggen. Als je het niet eens bent prima, maar probeer te luisteren naar wat er aan nieuwe overwegingen in zit en niet vanuit de intentie om het te verwerpen.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

18

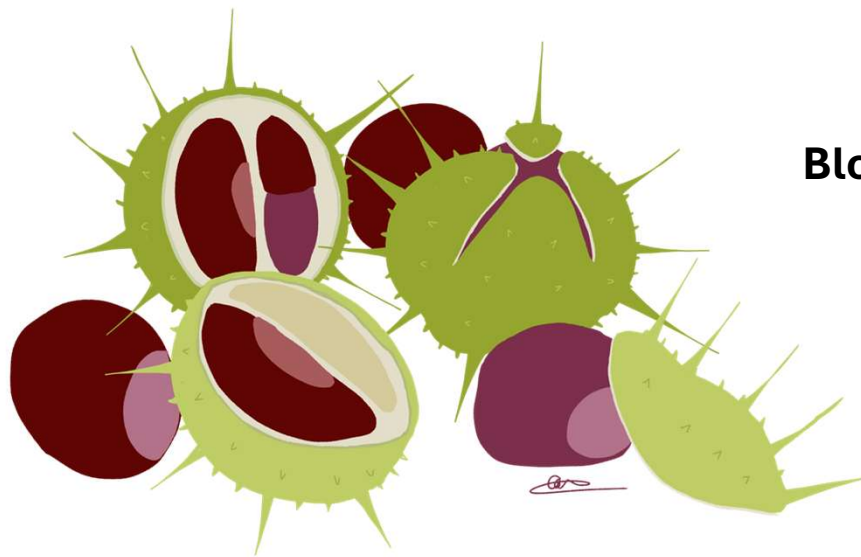
18

Grenzen van mijn lichaam, vreemdheid en eigenheid

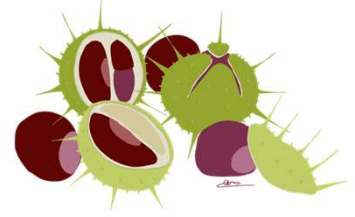
We hebben een idee van eigenheid en vreemdheid, zowel fysiek als psychisch.

Hoe komt dat tot stand en wat zijn de grenzen daarvan?

Blok 4

Wie bewoont mijn lijf?

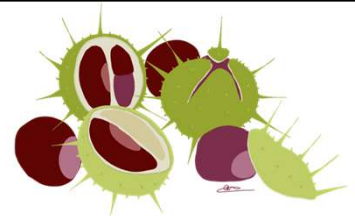
- Ingold, Haraway, Deleuze en Guattari zijn op weg naar het posthumanisme.
- Dat wil onder andere zeggen dat 'het ik' niet meer een vaste identiteit is die een afgesloten lichamelijke identiteit kan bewonen.
- Mijn lichaam is materie. Alle materie is in beweging en doet dingen. Dat wat ik 'mijn ik' noem gaat daar niet perse over. Wellicht is 'het ik' het product van deze materie en dus ondergeschikt aan de delen waaruit het is opgebouwd. Veel van die delen interacteren met elkaar en met de buitenwereld. Er komen vreemde dingen binnen die vervolgens niet onderscheidbaar opgaan in wat ik 'mijn ik' noem.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

21

21

Vibrant matter het credo (Jane Bennett)

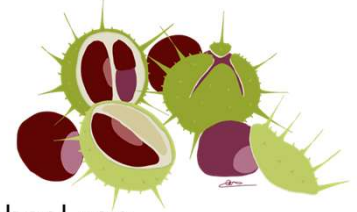
Er is een eenheid van materie en energie en dat draagt alle zichtbare en onzichtbare dingen. Er zijn heterogeniteiten die dingen doen. Dat doen wordt niet beperkt tot menselijke subjecten. Subjecten zijn onderdeel van de voortdurende interactie van dingen. Een mate van antropomorfisering kan helpen om nieuwe concepten te laten ontstaan. We moeten loskomen van het idee dat alles gebeurt door de macht van kiezende mensen. (sticky idee)

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

22

22

Invloeden op lichamelijkheid

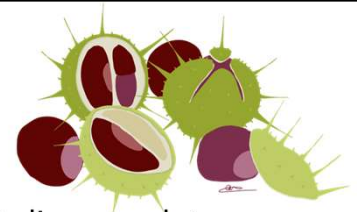
- Lichamelijkheid wordt nu een deel van een groter geheel van invloeden die op en in mij een rol spelen en waar ik niet altijd de vrijheid heb om het wel of niet te zijn of te ervaren: oudere-, vrouw zijn, darmkramp, leuke gedachten hebben.
- Maar we streven naar meer vrijheid door manipulatie. Dat loopt uiteen van kleine maar bepalende ingrepen als tandartsbezoek en kapsel tot gewicht controlerende medicatie of geslachtsveranderende operaties.
- Maar daarmee zitten we nog steeds binnen het geproduceerde subject, het ambivalente lichamelijke bestaan. Wij zijn vibrant matter dat zich tot zichzelf verhoudt.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

23

23

Invloeden op lichamelijkeheid

- Het maatschappelijke oordeel maakt deel uit van het discours dat ons bepaalt; wat is normaal, wat is een beperking, waar is de wereld op ingericht en waar past jouw vrijheid van handelen niet in de wereld zoals die bestaat?
- Morgen gaan we met elkaar kijken wat eigenheid en vreemdheid van het lichaam betekent. We gaan zien dat onze zelfervaring gekleurd wordt door een wereld die voor sommige lichamen veel toegankelijker is dan voor anderen.
- Zou je zelf alvast na willen denken over voorbeelden van identiteit en vrijheid en de invloed van de wel- of niet uitnodigende wereld daarop?

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

24

24

Koffie en theepauze 15 minuten

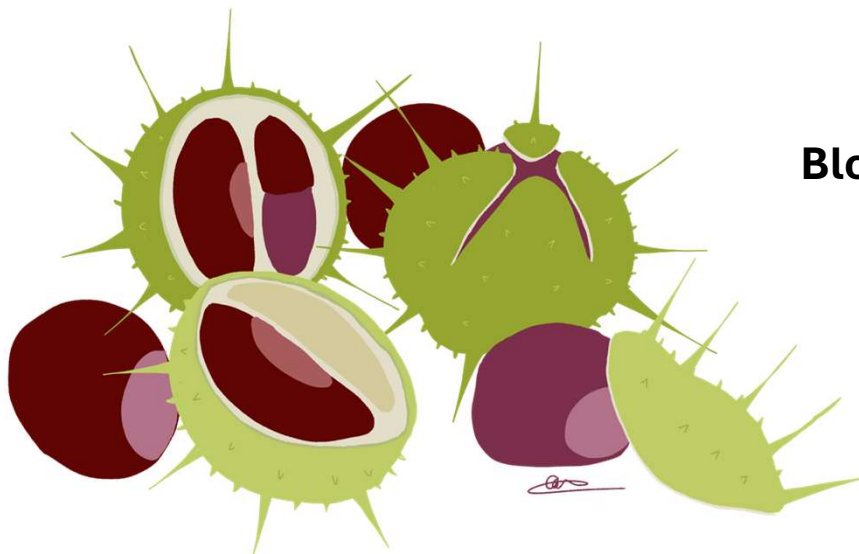

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

25

25

Blok 5

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

26

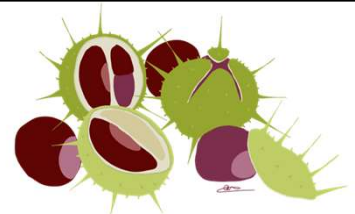
26

Alvast de vragen voor blok 3 morgen

- Welke veranderingen kun je waarnemen in wat je ziet als 'ik zelf' gedurende je leven?
- Wat zijn opvallende momenten dat je je daarvan bewust werd?
- Bij wie of waar lag het initiatief van de veranderde zelfervaring? Nam jij dat initiatief of werd de verandering aangebracht door gebeurtenissen, dingen of de omgeving?

Vragen en opmerkingen

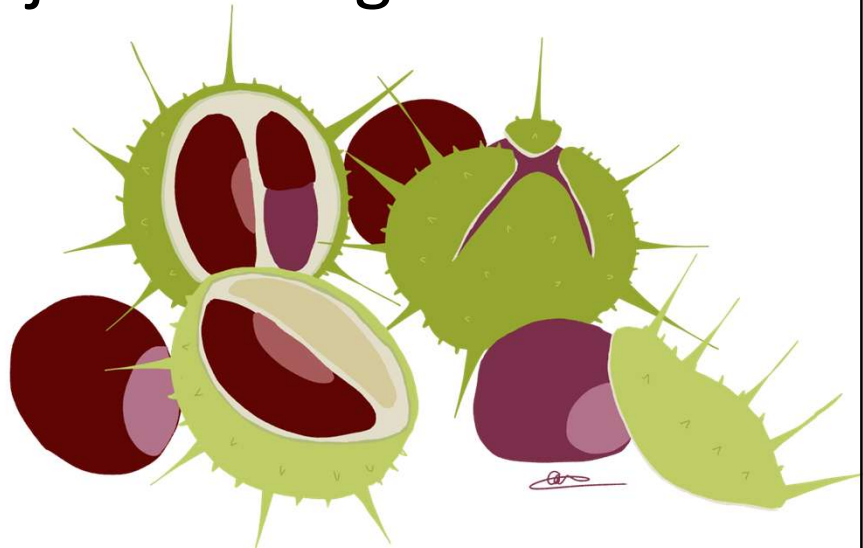
- Deze laatste drie kwartier gebruik ik om te bespreken wat is blijven liggen en er is uitgebreid ruimte voor vragen en opmerkingen over de informatie van vandaag.
- En wanneer daar nog ruimte voor is de volgende vragen:
- Wat is het meest opvallende wat je vandaag gehoord hebt?
- Heb je aanvullingen of kritiek vanuit eigen ervaringen?

Lichamelijkheid- Dag 2

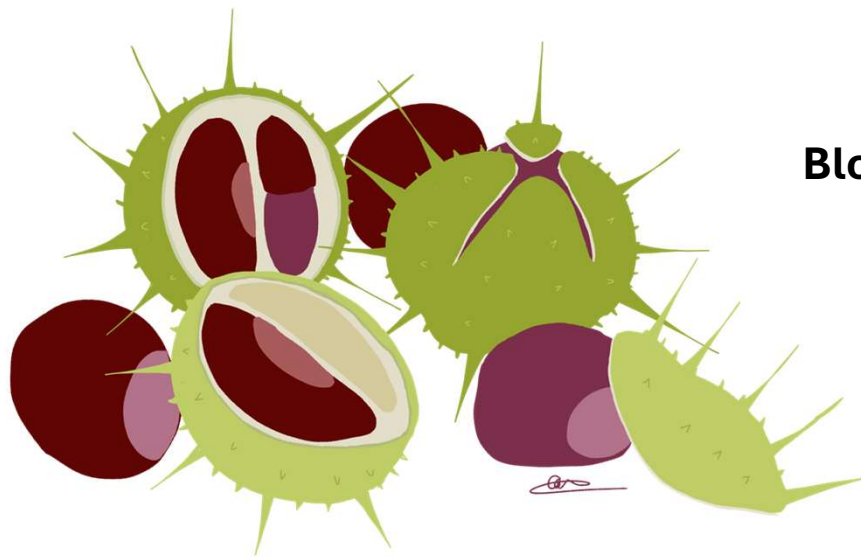
Petra Bolhuis

www.maieutiek.nl

2025

29

Blok 1

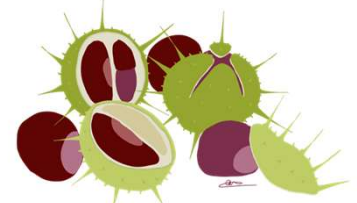
Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

30

30

Van ik denk naar ik kan

(Slatman hst 3)

Zo lang de westerse filosofie haar vrijheid zocht in een afstand van het lichaam en een vrijheid in de geest was het **ik denk** het belangrijkste thema.

Merleau-Ponty is in 1945 één van de eersten die het lichaam weer onder de aandacht brengt. Ook hij is een fenomenoloog, maar anders dan zijn tijdgenoten verzet hij zich tegen de scheiding lichaam-geest.

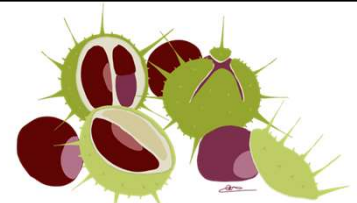
De fenomenologie probeert tot de kern van de verschijnselen te komen door alles op te schorten wat tot een oordeel leidt. Juist bij het eigen lichaam kan dat niet echt. Het lichaam verschijnt als de belichaamde ervaring waar we niet buiten kunnen treden. Het is het **tot de wereld zijn** van mensen.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

31

31

Disappearance en Dysappearance (71)

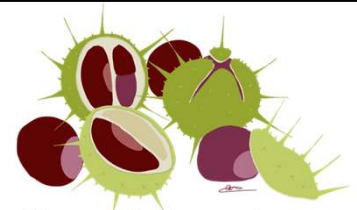
- Disappearance = wanneer je lichaam niet aanwezig is in onze activiteit omdat alles soepel gaat. Het 'ik kan' wordt dan sterker.
- Dysappearance = wanneer je het lichaam op een negatieve manier ervaart en ziekte of beperkingen hebben vaak deze dysappearance.
- Wat Slatman niet noemt is het fysiek als prettig ervaren van het lichaam: dat je geniet van de wind door je haren op een schommel, het zout op je tong aan zee of een prettige aanraking zijn ook fysieke lichamelijke ervaringen.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

32

32

Anders zijn en dysappearance

Fanon (Black Skin, White Masks uit 1952) is een zwarte filosoof die veel heeft geschreven over zwart zijn in een dominant witte wereld. Ook daar is het lichamelijk zijn een dysappearance. Je kunt niet even uitzetten dat er naar je gekeken wordt als een zwarte. Of dat nu positief of negatief uitpakt, de discriminatie op dat lichamelijke aspect is er. Hij beschrijft het 'zijn voor de ander'.

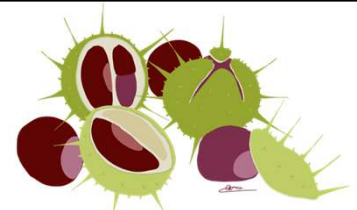
In *Amerikanah* van Chimamanda Ngozi Adichie, laat de schrijfster zien dat je een ander mens wordt wanneer je intreedt in een wereld waarin je voor de anderen 'de zwarte' bent. Hoofdpersoon is een vluchteling uit Nigeria die naar de VS en later VK gaat.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

33

33

De zeven vinkjes (89)

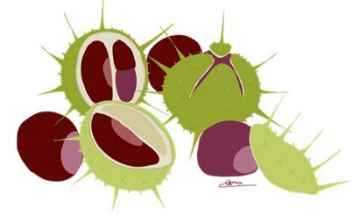
- Vergelijkbaar is er de reactie op het boek de zeven vinkjes van Joris Luyendijk. Het mooiste voorbeeld van disappearance is Neelie Kroes die, overigens zonder het boek gelezen te hebben in Buitenhof zegt dat zij dat voorrecht niet zo ervaart. Dat is precies de disappearance waar het hier over gaat.
- De hoofdpersoon van *Americanah* heeft juist last van disappearance. Zo ook Tim Sjongers van *Armoede uitgelegd aan mensen met geld*.
- Hier is 'ik kan' het discours dat maakt dat je lichamelijkheid, je gedrag en je fysieke verschijning je tot de niet-geaccepteerde-ander maken, ook in je eigen ogen.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

34

34

Mannen- en vrouwenlichamen

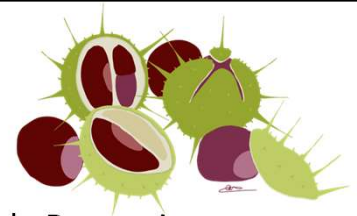
- Gooien als een meisje en zitten als een jongen
- We hebben er allemaal direct een beeld bij zo blijkt uit onderzoek.
- Dat is een discours: je kunt als meisje wellicht heel goed gooien, maar als je dat doet verlies je iets van je vrouwelijkheid. Het is opvallend dat het nog maar kort toegestaan is dat vrouwen voetballen op niveau. En wat zegt het dat lesbische vrouwen zichtbaar aanwezig kunnen zijn in het voetbal, in tegenstelling tot de homoseksuele mannen die in het mannenvoetbal juist lijken te verdwijnen.
- ‘De vrouw’, zegt de Beauvoir, is vaak een object door haar lichaam’.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

35

35

Iris Marion Young (92)

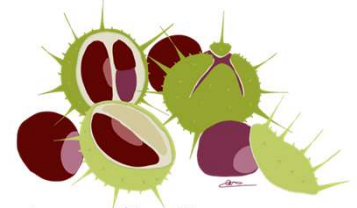
- Vrouwelijke existentie is naar binnen gericht schrijft de Beauvoir.
- Young stelt vast dat vrouwelijke bewegingen drie kenmerken hebben:
 1. **Ambigue transcendentie.** Dat wil zeggen dat het vrouwenlichaam niet in de omgeving kan verdwijnen en vrouwen daarom altijd (meer) gericht zijn op hun lichamelijkeid.
 2. **Onderdrukte intentionaliteit.** Dat wil zeggen dat vrouwen altijd meer primair bezig zijn om hun lichamelijkeid te controleren dan om hun doel te halen. Het ‘ik kan’ wordt onderdrukt ten behoeve van het vrouwelijk zijn en blijven.
 3. **Discontinue eenheid.** Slechts een deel van het lichaam wordt ingezet bij activiteiten, de rest wordt klein gemaakt of afgesloten.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

36

36

Identiteit en ruimte

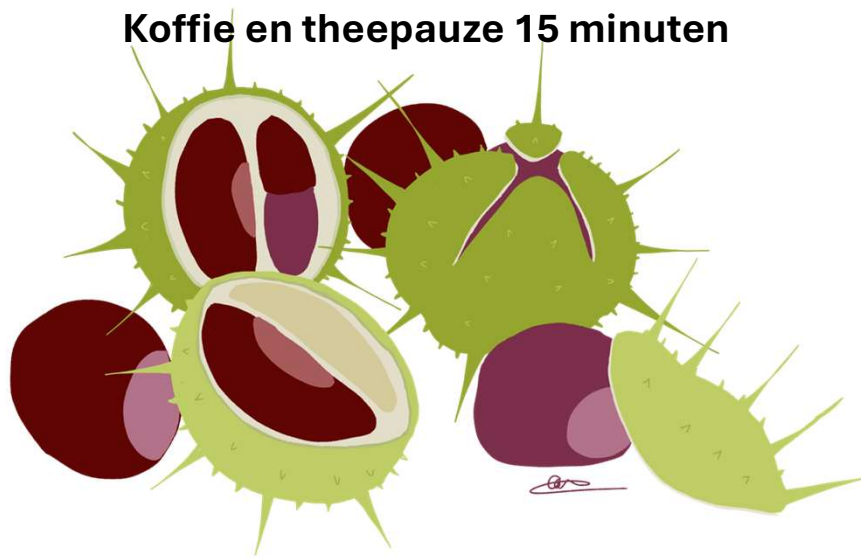
- De vrouwen die leven in een ruimte waarin vrouwen niet veilig zijn zullen dus veel definitiever en dieper een 'ik kan niet' ervaring hebben dan mannen. Maar ook dan vrouwen in een veilige ruimte.
- Young zegt: "Woman in a sexist society are physically handicapped". (95)
- De vraag is of dat ook geldt voor anderen die niet perse veilig zijn in de wereld waarin ze functioneren: kinderen of ouderen in een drukke stad? Analfabeten in een wereld vol tekst? Arme mensen in een wereld waar alles geld kost?

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

37

37

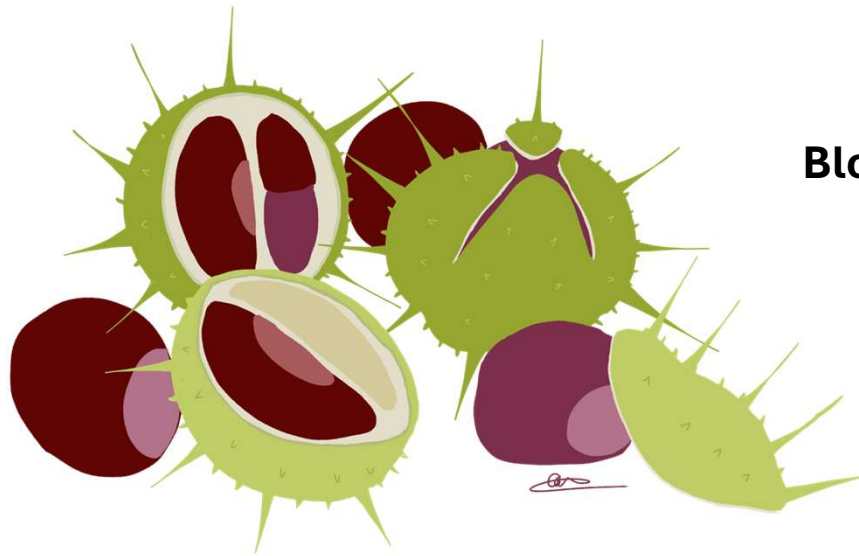
Koffie en theepauze 15 minuten

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

38

38

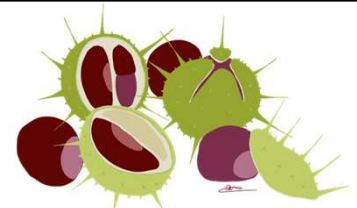
Blok 2

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

39

39

Misfits wanner je lichaam niet in de wereld past (5)

- Susan Sontag schreef dat ieder mens een dubbel paspoort heeft: één voor de wereld van de gezonden en één voor de wereld van de zieken
- Slatman heeft kritiek op de aanname van Sontag dat alles beter wordt als we beter weten waar een ziekte vandaag komt. Ik denk dat dit een proces kwestie is: Voorheen werden ziektes zonder aanwijsbare oorzaak vaak afgedaan als iets tussen de oren. Dat zien we nu met long covid ook nog: Vandaag de dag weet men dat het 'iets' is en daardoor is er meer meer onderzoek nodig. Niet alleen voor genezing, maar ook m.b.t. zorg en uitkeringen is de oorzaak determineren hier van belang.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

40

40

Sociale model en het diseasemodel

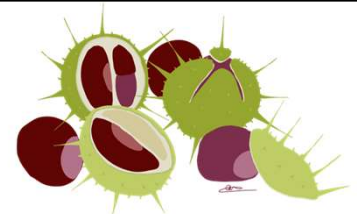
- Het concept 'ik kan' helpt om te kijken welke sociale aspecten meewerken aan het ervaren van een last of beperking door je fysiek.
- Trappen, geen ruimte om borstvoeding te geven, vuilniscontainers die je alleen niet kunt hanteren, stoelen waar je niet in past.
- Impairment = biologie: de fysieke toestand of beperkingen
- Disability = sociaal: de omgevingscondities of beperkingen
- Zwaarlijvigheid zit in tussen beide modellen. Slatman gebruikt niet obesitas omdat het daarmee al een probleem binnen een medisch model wordt.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

41

41

Misfits

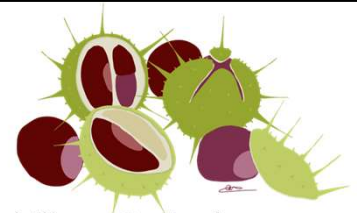
- Misfit is de term die Gray gebruikt voor de incongruentie tussen haar grote lichaam en de wereld waarin zij steeds ervaart dat ze er niet mag zijn zoals ze is. Fatshaming hoort niet en mensen praten steeds meer inclusief. De fysieke werkelijkheid is echter op gemiddelde lijven gemaakt en soms slechts voor gewenste gemiddelde lijven (norm = gemiddeld, maar werd norm zie hst 1)

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

42

42

Dualisme

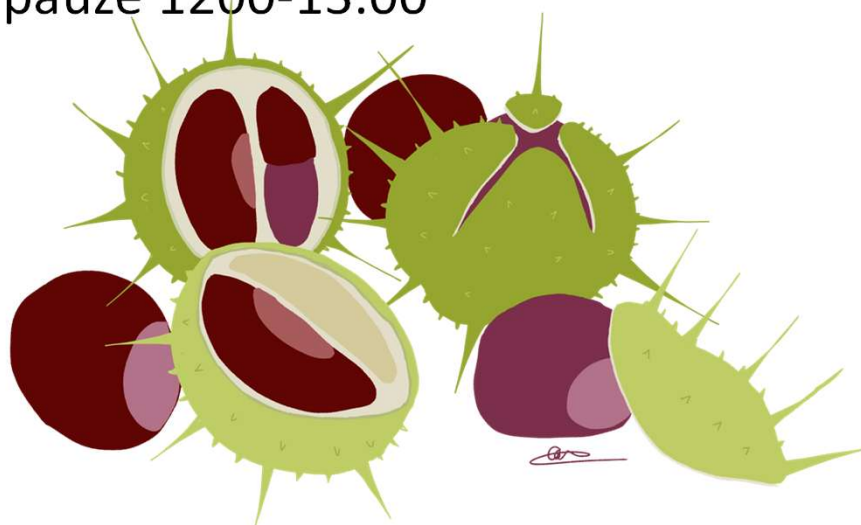
- Het lichaam- geest dualisme maakt dat er grote verschillen zijn in de benadering van psychische en fysieke beperkingen.
- Het psychische opvatten als een brein probleem lijkt een oplossing, maar laat de interactie met de omgeving en de scheiding en 'mijn lichaam' niet intact. Dat zien we ook bij Sontags idee van 'de oorzaak vinden'.
- Depressie als fysieke onbalans in je brein is iets anders dan depressie als verstoring van de relatie. (137) Denken in termen van 'wel of niet thuis voelen in de wereld' of 'homeostase' levert een andere benadering op, ook bij psychische problemen.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

43

43

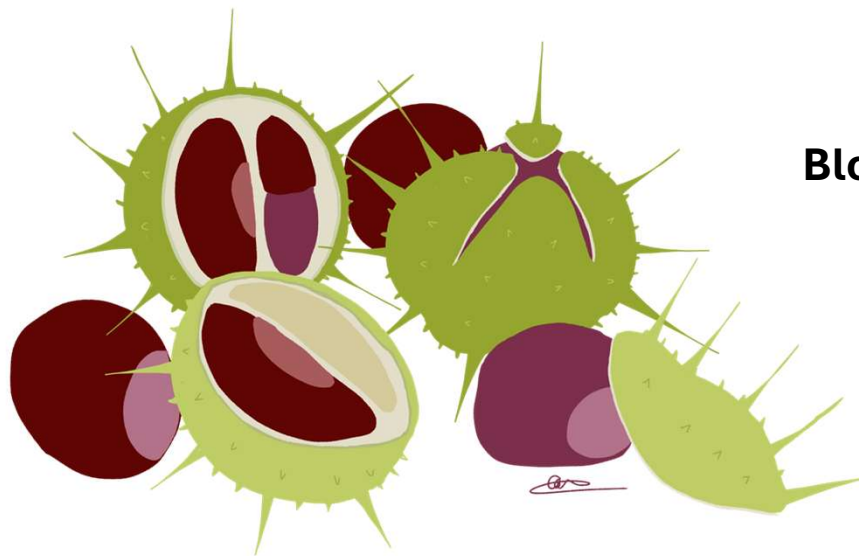
Lunch pauze 1200-13.00

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

44

44

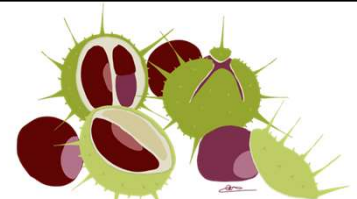
Blok 3

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

45

45

Vragen over lichamelijkheid en identiteit

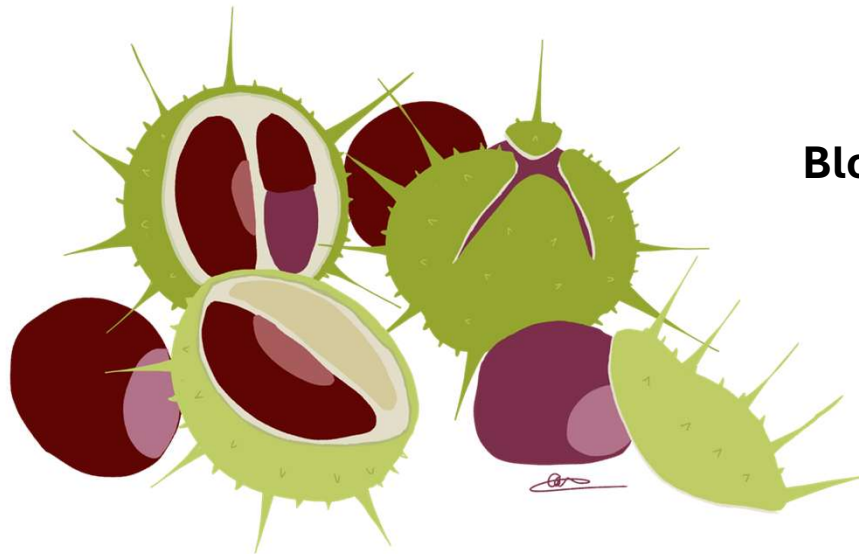

- Welke veranderingen kun je waarnemen in wat je ziet als 'ik zelf' gedurende je leven?
- Wat zijn opvallende momenten dat je je daarvan bewust werd?
- Bij wie of waar lag het initiatief van de veranderde zelfervaring? Nam jij dat initiatief of werd de verandering aangebracht door gebeurtenissen, dingen of de omgeving?

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

46

46

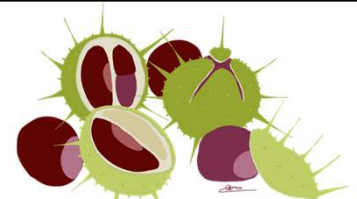
Blok 4

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

47

47

Nieuw materialisme over lichaam en identiteit

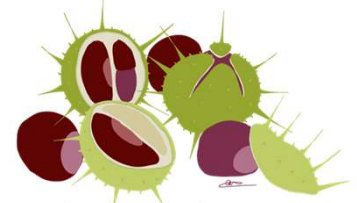
- Even terug naar het credo dat maakt veel duidelijk (dia hieronder)
- Wat is identiteit?
- De identiteit was gekoppeld aan het denken/de rede en die was weer rechtstreeks gekoppeld aan de ziel. Die heb je in je.
- Identiteit werd door oa Ricoeur gezien als het verhaal dat je over jezelf vertelt. (143) Dat verhaal, dat maak je zelf.
- Nu wordt identiteit gezien als een knooppunt in het netwerk van betrekkingen waarin het 'ik zelf' zich bevindt. Daarbij zijn er werkingen vanuit de omgeving en het lichaam die tesamen door een verteller opgevat worden in een identiteit die als continue drager van dat geheel wordt beschreven, maar dat in wezen niet is.

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

48

48

Het verhaal

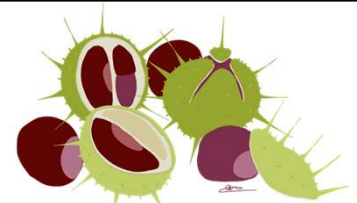
- Het verhaal is geen gebabbel, ook al rijgt het losjes een deel van de gebeurtenissen aaneen tot een kloppend causaal verhaal. Dat verhaal is zelf namelijk deel van de identiteit. Sommige verhalen zijn slachtoffer verhalen, andere daderverhalen en dat doet er toe, ook voor de genezing, de terugkeer van de orde of homeostase.
- Relaties zijn in het nieuw materialisme ook relaties met dieren, planten en dingen.
- Zelfs met de verschillende onderdelen van je eigen fysiek heb je relaties waarbij niet alleen het vrije autonome subject met een geest handelt, maar ook de andere deelnemers actief zijn. Je maag bijv. die voedsel weigert en teruggeeft.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

49

49

Nieuw materialisme

- Niet allen het feminisme is een bron van nieuw materialisme, maar ook de kwantumfysica. (Karen Barad, Meeting the universe halfway, 2007) De laatste ontwikkelingen komen uit de (micro)biologie. (Sheldrake, Verweven leven, 2010)
- Sheldrake laat overtuigend zien dat onze identiteit als een autonoom subject verdwijnt. Foucault zei het al: "De mens zal verdwijnen als een gelaat van zand aan de rand van de zee." Maar wij hebben nog wel onze zelfervaring als handelend, denkend en oordelend wezen en dat doet ertoe. Ook al zijn er al die invloeden, we kunnen een zeker mate van vrijheid bereiken wanneer we bewust reflecteren op de verhalen die we vertellen over lichamelijkeid, ziekte en gezondheid, normaal en neurodivergent. Termen en beschrijvingen zijn nu zelf een invloed van betekenis geworden.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

50

50

Sekse en gender

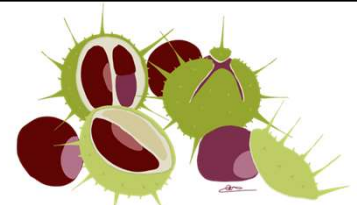

- Judith Butler beschrijft een vervolg op het denken van de Beauvoir en stelt: je wordt tot vrouw of man gemaakt en het verschil tussen gender en sekse is een schijntegenstelling. Alsof je biologie wel mannelijk of vrouwelijk is, maar je gedrag daar niet bij past.

Maar wanneer we een knooppunt van invloeden zijn, dan zijn ook onze geslachtshormonen en de discoursen over mannelijk en vrouwelijk geproduceerd en niet vaststaand. De meeste vrouwen houden een deel van hun niet vrouwelijke gedragingen in toom zagen we eerder.

De Waal(Anders 2022) beschrijft dat ook vrouwtjes apen meer interesse hebben in poppen en mannetjes in techniek. Maar hij beschrijft ook dat er fysieke bronnen zijn voor iemands gender, ook als dat niet overeenkomt met de eveneens fysieke sekse.

Zorgen voor en over het lichaam

De vraag is niet langer hoe kunnen we het lichaam normaliseren of hoe zorgen we dat iemand zich psychisch weer normaal voelt.

De vraag is niet langer een vraag hoe een afgesloten identiteit, een autonoom individu zich verhoudt tot de wereld.

Wanneer Slatman uitlegt hoe Deleuze en Guattari over orgaan loze lichamen denken zien ik een kunstgreep die nodig is om in vrijheid nieuwe concepten en narratieven over onszelf als een eenheid van lichaam en geest te maken. We leven al leven in een nieuwe relatie tot onze lichamelijkheid. We zijn ver verwijderd van de kritiek op Buikhuizen, maar ook van het eenvoudige 'wij zijn ons brein'.

Koffie en theepauze 15 minuten

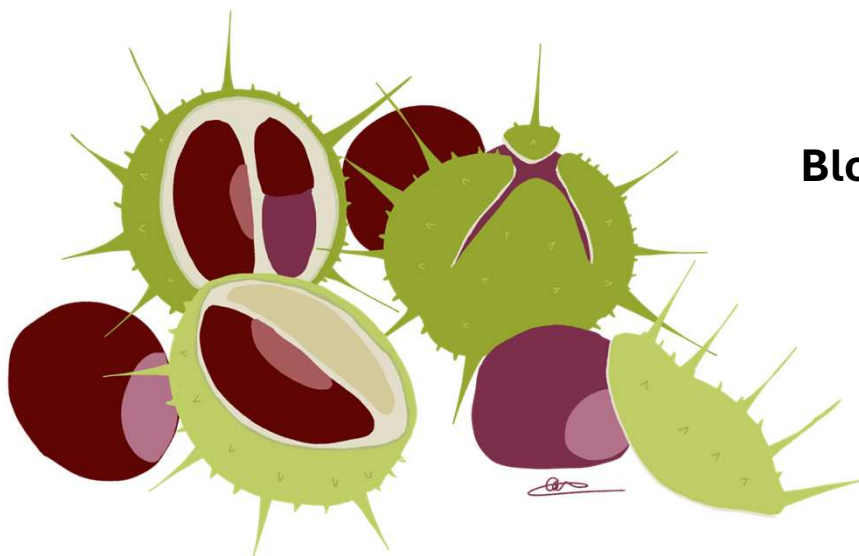

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

53

53

Blok 5

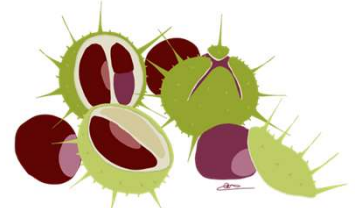

Maieutiek_ lichamelijkheid 2025-vj

54

54

Vragen en opmerkingen

- Deze laatste drie kwartier gebruik ik om te bespreken wat is blijven liggen en er is uitgebreid ruimte voor vragen en opmerkingen over de informatie van vandaag.
- Afsluitend gesprek
 - Kun je de informatie koppelen aan eigen concrete ervaringen en/of kennis?
 - Wat neem je mee van deze twee dagen?